

роках. І хоч Основний Закон не набрав чинності, він зміг донести до нащадків провідні ідеї української державності, заснованої на принципах деіократизму та національних толерантності.

Література:

1. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали: [у 2-х т.] – К.: Вид-во «Наукова думка», 1997. – Т.2.: 10 грудня 1917 р. – 29 квітня 1918 р. – К., 1996. – 422 с.
2. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали: [у 2-х т.] – К.: Вид-во «Наукова думка», 1996. – Т.1.: 4 березня – 9 грудня 1917 р. – К., 1996. – 590 с.
3. Права національних меншин і громадян УНР за часів української Центральної Ради / Т. О. Подковенко // Університетські наукові записки. - 2006. - № 2. - С. 35-40. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2006_2_7
4. Представництво національних меншин в органах державної влади: історичний аспект / Т. Макаренко // Сіверянський літопис. — 2014. — № 1-3. — С. 188-192. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sl_2014_1-3_21.

Жовтяк Н.

(наук. кер. – доц. Нагорний В. В.)

*студентка V курсу факультету філології та журналістики
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

Взаємозв'язок держави та інститутів громадянського суспільства

Громадянське суспільство й держава перебувають у тісному взаємозв'язку, перше неможливе без другого. Завдяки державі людська спільнота набуває цивілізованості і стає суспільством. Поняття **громадянського суспільства** - одне з ключових в сучасній науці.

З появою держави починається складна і суперечлива історія її взаємодії з суспільством. Як форма організації суспільства і керуюча система держава виконує функції в інтересах всього суспільства, вирішує в ньому протиріччя, долає кризові ситуації. Разом з тим іноді вона може грати і деструктивну роль - підніматися над суспільством, проникати в усі суспільні сфери, скоювати їх, послаблювати і руйнувати суспільний організм. Інститути громадянського суспільства є тим інструментом, які забезпечують належне виконання покладених на державу функцій, а також не допускають повної монополізації влади останньою. Але загалом держава рухається разом з суспільством вперед, поступово стає більш сучасною і цивілізованою, зберігаючи при цьому відносну самостійність по відношенню до суспільства [1].

Громадянське суспільство виступає як певний супротив етатизму — напрям політичної думки, який розглядає державу як найвищий результат і мету суспільного розвитку, що призводить до надмірної централізації та концентрації влади в руках держави, є характерним для недемократичних держав. Громадянське суспільство — це суспільство, в якому має місце і постійно розширюється сфера вільного волевиявлення, яке сприяє розкриттю внутрішнього потенціалу людей і досягається через систему інституцій і відносин, що покликані забезпечити умови для самореалізації окремих індивідів і їх об'єднань, причому компетенція державного втручання в їхню діяльність обмежена до мінімуму і чітко означена. На моє переконання, недержавні інститути більш повно враховують та аналізують інтереси соціуму, є наближеними до нього та у подальшому намагаються направити діяльність держави у потрібному напрямі для вирішення відповідних проблем.

Розвинене громадянське суспільство є найважливішою передумовою побудови правової держави та її рівноправним партнером. За своєю суттю суспільство є нічим іншим, як соціальною суперсистемою, оскільки це багатоаспектне явище, яке охоплює взаємовідносини індивідів між собою, взаємовідносини, які породжені становленням та утворенням певних

соціальних груп, взаємовідносини таких соціальних груп між собою, ієрархічні взаємовідносини між окремо взятими індивідами з елементами системи, в структурі якої вони перебувають, і, як у будь-якій системі, зв'язки соціальної суперсистеми характеризуються наявністю цінностей, норм та правил [2]. Взаємовідносини держави й громадянського суспільства мають будуватися на основі діалогу й співпраці, що, своєю чергою, сприятиме демократичному розвитку держави. Порушення рівноваги між державою і громадянським суспільством призводить до гіпертрофії владних структур, диктату держави, відчуження і політичного безсилля народу. У сучасному розумінні громадянське суспільство являє собою систему забезпечення життєдіяльності соціальної, соціокультурної і духовних сфер, їх відтворення і передачі їх цінностей від покоління до покоління.

Характеризуючи взаємовідносини між громадянським суспільством і державою, слід підкреслити, що суспільство повинне мати пріоритет над державою, а не навпаки, бо остання існує як регулятор суспільних відносин і гарант здійснення прав особи. Згідно з сучасним поняттям, поряд з державою повинно існувати громадянське суспільство, але так, щоб ці дві сили перебували в діалектичному взаємозв'язку. Особливого значення набуває проблема взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами державної влади України. Нині ця взаємодія відбувається у таких правових формах:

1. Участь ІГС у нормотворчій діяльності держави, яка забезпечується участю у розробленні та обговоренні проектів нормативно-правових актів.
2. Участь ІГС у правозастосовчій діяльності держави.
3. Участь ІГС у правоохоронній діяльності держави[3].

Головне для держави – створення передумов для формування плюралізму державних і приватних суб'єктів, тобто потрібна держава, яка б більше гарантувала соціальні права і менше займалася оперативним управлінням. Держава втручається в життя суспільства тільки в найважливіших питаннях, визначених законом. Громадянське суспільство є передумовою конституціоналізму насамперед тому, що здатне реально обмежити публічну владу в інтересах людини з метою забезпечення її свободи. У громадянському суспільстві «створюються умови для самовизначення, самореалізації особистості, забезпечення її автономії, незалежності від будь-якого незаконного втручання» [4].

Взаємозв'язок громадянського суспільства і держави характеризується тим, що їх не можна ні ототожнювати, ні протиставляти одне одному, тим більше відривати одне від одного. Громадянське суспільство і держава, які володіють відносною самостійністю, разом з тим становлять єдине ціле. Ці два інститути не можуть існувати порізно. навіть прихильники так званої «статичної моделі» інтерпретації форми держави наразі визнають, що її інституціоналізація не може відбуватися у «позаправовий спосіб» і повинна узгоджуватися (зокрема, й у процесі зміни окремих елементів форми держави) з інтересами суспільства, а також фундаментальними цінностями та принципами, які закріплені у конституції та конституційному законодавстві [5].

Громадянське суспільство є основою держави, його становлення відбувається у тісному взаємозв'язку зі становленням правової держави. Для цивілізованого розвитку обох феноменів необхідно створювати надійний механізм взаємодії та взаємозбагачення.

Отже, громадянське суспільство як суспільство громадян, що є рівними в своїх правах, суспільство, яке не залежить від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага, є базисом держави, де держава, в свою чергу, захищає демократичні принципи самоврядування всіх недержавних організацій, які безпосередньо формують громадянське суспільство. Для цивілізованого розвитку обох феноменів необхідно створити надійний, ефективний та гармонійний механізм їх взаємодії та взаємозбагачення.

Література:

1. Семенов Ю. И. Общество как целостная система / Ю. И. Семенов // Социальная философия. Курс лекций. / Учебник под ред. И. А. Гобозова. – М.: Издатель С. А. Савин, 2003.
2. Пілат Є. Взаємозв'язок громадянського суспільства, інформаційного суспільства та держави в контексті процесу глобальної інформатизації / Є. Пілат // Вісник Львівського Університету. Серія юрид. – 2011. – Вип. 52. – С. 146.
3. Семьоркіна О. М. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства, Міністерство Юстиції України, Роз'яснення, 03.02.2011.
4. Селіванов В. М. Право і влада суверенної України: методологічні аспекти / В. М. Селіванов. – К., 2002. – 724 с. – С. 238.
5. Толстенко В. Роль громадянського суспільства у генезі форми сучасної держави: теоретико-методологічні аспекти / В. Толстенко // Право України. – 2014. – № 4.